

Mladý spisovatel chtěl stvořit barvitý obraz Plzně

ZDENĚK RABOCH

Osmadvacetiletý spisovatel **Vratislav Maňák** (na snímku) není žádným literárním nováčkem. Na svém kontě má Cenu Jiřího Ortena i nominaci na Magnesii Litera. Rodák ze Stříbra na konci roku vydal knihu, v níž jednu z hlavních rolí hraje Plzeň.

Ve vašem románu Rubikova kostka aneb Stručné dějiny uchavců se objevují reálná místa – Skvrňany, Lochotín...

V Plzni jsem nikdy nežil, ve svém životě jsem ji vlastně přeskočil, a to je i jeden z důvodů, proč Rubikova kostka vůbec vznikla. Vyrostl jsem ve Stříbře. Na rozdíl od řady vrstevníků jsem do Plzně nechovil na střední a ani na vysokou. Zamířil jsem rovnou do Prahy. A po čase – a zejména v momentech, kdy jsem byl z pražské anonymity a spěchu otrávený – mi přišlo hloupé, že se z Plzně stala jen zastávka na cestě k rodičům, tím spíš, že jsem se v Praze ke svému krajskému městu často hlásil. Stříbro totiž skoro nikdo neznal, a když se ostatní ptali, odkud jsem, ve zkratce jsem odpovídal: 'Od Plzně'. Měl jsem proto dojem, že máme s Plzní nevypořádané účty, a Rubikovou kostkou chci svůj plzeňský účet narovnat.

Takže až do napsání románu pro vás byla Plzeň jenom městem, kam se jezdí na úřady, do zdravotnických zařízení či za kulturu či znamenala i něco navíc?

Něco navíc pro mě obsahuje už váš výčet. Plzeň byla regionálním centrem, ke kterému jsem se vztahoval, nebo musel vztahovat, a už jenom slovo 'vztahovat se' ukazuje na hlubší vazbu, než je cesta k doktoru. To se nezměnilo. Nerad bych zněl pateticky, nota bene ve svých osmadvaceti, ale i teď, když jedu na západ, nepotřebuju vidět Stříbro, abych měl pocit, že už jsem doma – stačí mi k tomu Bartoloměj. A s románem nastala změna –

Plzeň jsem si zvnitřnil. Zdůrazňuju ale, že to byl jenom jeden z důvodů pro vznik Rubikovy kostky, ten nejosobnější a pro mnohé čtenáře asi i dost praštný.

A jaké tedy byly ty další?

Snad už o něco věcnější, protože literární. Napříč Českem se čtou Hájíčkovy jihočeské romány, ze Škvoreckého Náchoda a Páralových severních Čech se matuje. Chtěl jsem proto zkusit vystavit Plzni takovou literární vizitku, která by si mohla získat pozornost širšího publika, než je to regionální. Sentiment v tom už ale nehledejte, Plzeň má zkrátka extrémně zajímavý životopis, se kterým se dá dobře autorsky pracovat, a navíc si čtenářskou pozornost objektivně zaslouží – třeba už proto, že jde o jediné velike město, které ve druhé světové válce neosvobodila Rudá armáda.

Vy se ve svém románu osvobození věnujete ale zmiňujete také bombardování Škodovky...

To je pravda. Původně jsem sice chtěl napsat román z Plzně, ale nakonec se z něj stal román o Plzni. Jednu z dějových linií a zhruba třetinu knížky tak tvoří výpovědi pamětníků, kteří vzpomínají na měnovou reformu v roce třiapadesát. Do románu jsem se ale snažil dostat širší časový oblouk a nabídnout čtenáři barvitější portrét města. A člověk, který vzpomíná, málokdy zůstane jenom u jedné události. Moji pamětníci se proto v útržcích pohybují mezi Plzní na sklonku Rakouska-Uherska i během sametové revoluce. Samo bombardování, když už ho zmiňujete, bylo pekelnou tečkou za celou válkou, kvůli skladu modelů ve Škodovce hořelo několik dní. Z pozice autora nejde takovou epizodu vynechat, a to i přesto, že v centru románových vzpomínek stojí zmiňovaná reforma a občanské bouře.

Děni v červnu 1953 patří v moderních dějinách města mezi významné momenty. Kdy jste se o událostech dozvěděl poprvé?

Popravdě nevím, kdy jsem o červnové Plzni roku 1953 poprvé slyšel, ale určitě jsem nad ní tehdy nepřemýšlel jako nad literárním tématem. O slovo si řekla teprve u průběhu práce

na Rubikově kostce, když jsem z hlavní postavy – čtyřicetiletého Ondřeje – udělal začínajícího učitele dějepisu. V tu chvíli do příběhu prosakovala plzeňská minulost a bylo jasné, že pokud je potřeba nějaký okamžik literárně zachytit, bude to výjimečná reakce na měnovou reformu. Je přece nevidané, aby se uprostřed tuhých padesátých let vzbouřilo proti zřízení jedno z největších měst v republice. Pro Prahu to musel být v první chvíli opravdu šok, celý východní blok byl ještě rozkymácený nedávnou smrtí Stalina, a z Plzně najednou přicházejí zprávy o mnohatisícové protirežimní demonstraci, kterou ke všemu – a v Čechách to není zvykem – nevyvolali studenti, ale dělníci. To nebyl jenom politický a, řekněme, 'bezpečnostní' problém, ale i velký problém ideologický, protože komunistická strana na kultu dělníka stavěla svou propagandu, a najednou se proti ní postavila velká část Škodovky. A protože mám pro padesátá léta zvláštní slabost, všechny tyto okolnosti pro mě byly nosným tématem – tím spíš, že se plzeňské rebelii s výjimkou románu Babylonská věž až dosud nikdo nevěnoval.

Čeští spisovatelé přitom mají historická témata rádi a např. odsunu Němců se věnují opakovaně. Čím si vysvětlujete, že se na plzeňské události nedostalo?

Netroufnu si mluvit za Plzeň, ta svou historii samozřejmě zná. Z celorepublikového pohledu je to možná proto, že plzeňské bouře mohou působit jako drobné a navíc bytostně regionální téma, i když jde ve skutečnosti jenom o falešné zdání. Ten hlavní důvod podle mě spočívá v tom, že se Češi rádi vidí jako oběti, a na vlastní hrdinství si nepotrpí. Například Palachova posmrtná maska, vzorová tvář oběti, visí na pražské Filozofické fakultě UK už od roku '90, Gabčík s Kubišem se pomníku za atentát na Heydricha ovšem do-

čkali teprve před osmi lety. Jako bychom se s hrdiny neuměli ztotožnit tolik, co s truchlením nad slabostí naší země anebo, a to nejčastěji, s rolí poctivého furianta, který pochoduje, ale myslí si to svoje.

Pokud je vaše představa o Češích taková, tak by se ale o hrdinství vůbec nedalo psát. Byli tedy v Plzni 1953 nějakí hrdinové?

Samozřejmě byli. Jenže... i když se plzeňské bouře dají označit minimálně za projev občanské odvahy – jen o půl roku dřív přece strana popravila i vlastního generálního tajemníka. Snažil jsem se vyhnout patosu, nepišu pro polské vlastence. Čeští čtenáři by mi přepálené hrdinství nevěřili a ani já bych si nevěřil. Ukazují spíš absurdní situace, ke kterým docházelo, a lektérská románová vzpomínka je vlastně švejkáda. Lépe to odpovídá naší nátuře.

Jak moc jste se věnoval historickým pramenům? Popsané události působí věrohodně...

Těší mě, že jste si odnesl ten dojem. S archivními materiály a vzpomínkami pamětníků jsem samozřejmě pracoval, hledal informace o průběhu protestů, názvy a lokace tehdejších hospod nebo fotografie, jak město vypadalo před stavbou průtahu, bez toho bych se do psaní historické linky Rubikovy kostky vůbec nemohl pustit. Pořád jsem měl ale na paměti, že nepracuju na historické studii, ale na román, a pokud by informace překážely, můžu je překreslit ve prospěch příběhu. Důležité bylo jenom to, aby román jako celek nelhal. Žádná z postav, o které román vypráví, navíc nikdy nežila, a řada momentů je smyšlená. Obecnou informaci o tom, jak 1. června 1953 v Plzni probíhal a co mu následovalo, román zachovává. Jen se vůči aktérům červnových bouří nechová jako voyer, a absurditu některých momentů vyhrucuje nad historickou pravdu.

SOUTĚŽ O KNIHU RUBIKOVA KOSTKA
Otázka: Víte, za kterou knihu získal Vratislav Maňák v roce 2012 Cenu Jiřího Ortena? Odpověď pošlete v pondělí 27. února na mail kultura.zapad@denik.cz. Knihou odměníme správnou odpověď, která dorazí 27. v pořadí. Jako předmět zprávy napište Soutěž kniha. Uveďte jméno, adresu a telefon. (red)